

Skapat av
Wallinder Catrin, VO Planering
Ärendenummer
TRV 2018/92707 och N2018/04484/TS

Dokumentdatum
2025-03-04

Konfidentialitetsnivå

1 Ej känslig

Redovisning av regeringsuppdraget Horisontella samarbeten med stöd av datadelning för ökad fyllnadsgrad och transporteffektivitet – verksamhetsår 2024

Uppdraget

Uppdraget är att i dialog med berörda aktörer utarbeta förslag på system för informationsutbyte och öppna data för horisontell samordning, med syfte att nå ökad transporteffektivitet och minskad klimatpåverkan genom ökad fyllnadsgrad. Arbetet påbörjades hösten 2018 och pågår under 2018–2029. En beskrivning av regeringsuppdraget med publicerade resultat finns presenterade på uppdragets webbsida¹ på Trafikverkets webbplats. Regeringsuppdraget bedrivs inom verksamhetsområde Planering på Trafikverket. Catrin Wallinder är uppdragsledare.

När Trafikverket tilldelades regeringsuppdraget 2018 var syftet att åstadkomma ett fungerande system för horisontell samordning av varuflödens transporter genom att initiera och främja samverkan mellan branschaktörer. Under arbetets gång har syftet förändrats till följd av resultaten i delrapport från 2019, förstudie från 2020 och en legal studie från 2021. Syftet har ändrats till att uppdraget i stället långsiktigt ska bidra till en omställning av marknaden genom dialog med berörda aktörer för att stödja utvecklingen av datadelning och horisontella samarbeten. Uppdraget bidrar till att system för datadelning på marknaden kan utvecklas och till att horisontella samarbeten initieras samt att kunskap om uppföljning av begreppet fyllnadsgrad utvecklas. På sikt ska detta leda till ökad transporteffektivitet och bidra till minskad miljöpåverkan.

Utifrån den budget på upp till 1 miljon kronor som Trafikverket tilldelas per år är fyra möjliga centrala delar identifierade där uppdraget kan göra nytta i ett långsiktigt perspektiv:

- Initiera forskning och utveckling
- Delta i nätverk och samarbeten
- Omvärldsbevakning, omvärldsstudier och analyser
- Kommunicera och sprida kunskap

¹ Uppdragets webbsida länk [Horisontella samarbeten med stöd av datadelning för ökad fyllnadsgrad - www.trafikverket.se](https://www.trafikverket.se)

Summering av redovisningar och verksamhet 2018–2023

Den första delrapporteringen av uppdraget som gjordes till regeringen våren 2019 visade att det tekniskt är möjligt att utveckla och förvalta system för öppna data. Inför delrapporteringen gjordes intervjuer med branschaktörer där flera angav att de är villiga att dela begränsade data under förutsättning att de i gengäld erhåller nyttor för den egna organisationen. Utveckling och förvaltning av system kräver en neutral organisation som innehar marknadens förtroende. Utredningen visar att systemet behöver vara offentligt finansierat. För en ökad transporteffektivitet genom tillgång till data krävs en långsiktig satsning. Privata aktörer har svårt att investera i utvecklingen av sådana tjänster med direkt nytta för andra än egna kunder. I anslutande dragning för godstransportrådet och i dialog med departementet tydliggjordes att ett utökad uppdrag att påbörja en utveckling av system med öppna data för varuflöden inte är aktuellt.

Hösten 2019 inledde Trafikverket och CLOSER ett gemensamt arbete med att utreda hur horisontella samarbeten skulle kunna realiseras. Arbetet resulterade i en förstudie med slutsatsen att vidare utredning av förutsättningsskapande åtgärder behöver genomföras. Lärdomar från förstudien är att flera förutsättningar saknas för att fullskaligt driva horisontella samarbeten. Det finns inte tillräckligt många bra exempel på horisontella samarbeten där data delats och samverkan inletts för att öka fyllnadsgrader i godstransporter. En lärdom är också att det är viktigare att resonera om tillgången till data genom datadelning snarare än öppna data.

Det har även blivit tydligt att legala aspekter kring horisontella samarbeten och datadelning behöver belysas. Hösten 2021 färdigställdes en utredning av legala aspekter för datadelning och horisontella samarbeten där existerande regelverk analyserades. Slutsatserna är att konkurrenslagen kan vara ett hinder för horisontella samarbeten och datadelning. Konkurrenslagen ska säkra ekonomisk nytta för kund, miljönytta är inte ett värde i tolkningen av konkurrenslagen.

FOI projektet Transparenta Transporter har genomförts tillsammans med Helsingborgs Stad där möjligheterna med en transparent digital plattform för varutransporter till stadens enheter utreds. Tanken är att pröva om det finns möjlighet att samordna eller samlasta leveranser om transportbehovet synliggörs. Projektet ingår i det CEF-finansierade programmet FEDeRATED och har pågått från 2020 till slutet av 2023. Projektet har framgångsrikt visat att det finns potential att samlasta via datadelning i de begränsade tester som genomförts i projektet. Ambitionen i Helsingborgs Stad är att gå vidare med utveckling kopplad till inköp och transporter med fler leverantörer. Slutrapport publicerades i april 2024.

Skapat av
Wallinder Catrin, VO Planering

Dokumentdatum
2025-03-04

I regeringsuppdraget har dialog förts med ett urval av akademiker och näringslivsaktörer kring begreppen fyllnadsgrad och transporteffektivitet. Detta har diskuterats som ett resultat av att vi under förstudien konstaterade att dessa begrepp inte har tydliga definitioner och att det saknas mått och mätmetoder. Hur ska uppdraget kunna påvisa resultat om det inte är mätbart? Diskussioner med ett antal aktörer har resulterat i att VTI har beskrivit och beviljats ett FOI-projekt TRYFFEL. Trafikverket finansierar och har för avsikt att vara aktiva i forskningsprojektet som startade 2022 och pågår till 2025. Projektets syfte är att utveckla och operationalisera ändamålsenliga, tillförlitliga, åtkomliga och kostnadseffektiva effektivitetsmått (nyckeltal) för analys av det svenska godstransportsystemet. Under 2022 har första fasen i form av en förstudie genomförts. Förstudien har föreslagit 4 olika arbetspaket som startas under 2023. Under 2023 och 2024 har arbetspaketen genomförts.

Under vinter och vår 2022–2023 har dialog med ett tiotal företag genomförts. Företagen har utveckling och förvaltning av stödsystem för varuägares och transportörers logistikflöde som affärsmodell. Slutsatserna utifrån dialogerna är att det finns potential och även visst intresse att utveckla funktioner i systemen kopplat till optimering av transporter. En förstudie har genomförts av VTI för att undersöka potentialen ytterligare. Ambitionen är att kunna formulera ett FOI-projekt med inriktning optimering av transporter med stöd av datadelning. I förstudien har vi valt att gå vidare med fyra företag som har varuägare som kunder. Förstudien genomförs av VTI och löper från oktober 2023 till mars 2024.

Under åren har medarbetare i uppdraget deltagit i CLOSER:s nätverk och bidragit med kunskap och inspiration för att utveckla dialoger mellan olika aktörer. Aktuella nätverk var:

- Nationellt Logistikdatalabb, avslutades 2024.
- Plattform Framtidens hållbara e-handel (ASTER).
- Fokusgrupp Digitaliserad logistik.
- Fokusgrupp Urban logistics.
- AI Enhanced Mobility, avslutades 2024.

Från 2022 har en del av fokus i uppdraget varit att undersöka utvecklingen i Europa. Vi har bevakat information från forumen Logistics Innovation through collaboration in Europe (ALICE), Digital Transport and Logistics Forum (DTLF). Vi har även deltagit i den internationella konferensen "Physical Internet Conference" (IPIC) 2023, där vi höll en presentation. Slutsatser från omvärldsbevakningen är att utvecklingen hos de företag som ligger i framkant i Sverige motsvarar den i flera andra europeiska länder. Många av företagen agerar på den europeiska eller internationella

Redovisning av regeringsuppdraget Horisontella samarbeten med stöd av datadelning för ökad fyllnadsgrad och transporteffektivitet – verksamhetsår 2024

Skapat av
Wallinder Catrin, VO Planering

Dokumentdatum
2025-03-04

marknaden. Inom forskning och utveckling finns potential att lära av varandra inom Europa och internationellt detta visar bl a samverkan inom FEDERATED.

Genomförda aktiviteter och leveranser 2024

Under 2024 har följande aktiviteter och leveranser genomförts:

FOI-projekt – Transporteffektivitet och fyllnadsgrad: analys och åtgärdsförslag för ökat resursutnyttjande (TRYFFEL)

Under 2024 har arbetet i de fyra olika arbetspaket fortsatt och gått över i avslutande arbete med delrapporter. De fyra arbetspaketen är:

- AP1: Operationalisering av transporteffektivitet
- AP2: Effektiviseringspotential av ökad inre fyllnadsgrad
- AP3: Tjänstekvalitet och transporteffektivitet
- AP4: Skattning av samordningsförluster

Arbetet med att summera resultat i de olika arbetspaketen har startat. Arbetet handlar om att samordna resultat i alla arbetspaket (t ex upplägg av slutrapport), föreslå mått för transporteffektivitet samt inlämnande av bidrag ”Transporteffektivitet i godstransportsystemet: avvägningar och deras underliggande logik” till Transportforum 2025, samt förberedelse av presentation.

Initiering FOI Dataanalys för ökad effektivitet i godstransportsystemet

Under 2024 har ett FOI projekt Dataanalys formulerats och processats genom Trafikverkets ansökningsprocess för FOI. Dialoger med lämpliga utförare och intresserade företag har varit delvis utmanande för att få till ett projekt med rätt kompetens och företag som kan bidra konstruktivt till utveckling. I december togs beslut i Trafikverket om ett tvåårigt forskningsprojekt som kommer att pågå från februari 2025 till februari 2027. Projekt kommer ledas av VTI i samarbete med RISE.

Projektet utvärderar tillsammans med näringslivsaktörer möjligheten att öka transporteffektiviteten i fallet att varuägaren får bättre beslutsunderlag som kan resultera i samordning, ökning av fyllnadsgrad eller val av mer hållbara transporter. Beslutsunderlagen ska baseras på analyser av data från de två digitala plattformar som används av varuägare vid transportinköp, planering, bokning, miljöbedömning, fakturering och delvis tullhantering. Syftet med projektet är att undersöka möjligheten till nya former av dataanalyser av transport- och trafikdata, som ingår i befintliga plattformar. Projektet genomförs i samarbete med två plattformsleverantörer, Adnavem AB och Triona AB, som erbjuder sina tjänster till ca 400 varuägare. Genom att data redan tillhandahålls av centrala aktörer, kan vissa utmaningar som vanligtvis förknippas med datadelning kring integritet och säkerhet lättare lösas. Den

stora mängden transport- och trafikdata som tillhandahålls i de enskilda plattformarna utgör en betydande potential för optimeringar och kan därmed leda till ökad transporteffektivitet, på företags- och systemnivå. Vidare ska möjligheten till dataanalyser mellan de olika plattformarna undersökas, och mer specifikt förutsättningarna för federated learning, vilket innebär att analyserna sker lokalt hos varje plattformsleverantör och endast resultat av dessa analyser delas.

Samverkan inom CLOSER:s nätverk

Under året har vi deltagit i CLOSER:s nätverk och bidragit med kunskap och inspiration för att utveckla dialoger mellan olika aktörer. Aktuella nätverk är:

- Plattform Framtidens hållbara e-handel (ASTER).
- Fokusgrupp Digitaliserad logistik.
- Fokusgrupp Logistik i staden.

Omvärldsbevakning datadelning i Europa

Under 2024 har vi fortsatt följt utvecklingen i Europa. Vi har bevakat information från forumen Logistics Innovation through collaboration in Europe (ALICE), Digital Transport and Logistics Forum (DTLF). Slutsatser från omvärldsbevakningen är att det finns stor potential i samverkan framförallt inom EU, men även internationellt. Många av företagen i Sverige agerar på den europeiska eller internationella marknaden. Inom forskning och utveckling finns potential att samverka, vi har bl a haft dialog med RISE om intressanta projekt där det finns koppling till uppdraget och eFTI förordningen.

Under året har även utveckling av förordningen eFTI (digitaliserade fraktdokument) och EDIC (mobilitetsplattform) bevakats och dialog har förts med medarbetare inom Trafikverket för att öka samordningen mellan uppdraget och den verksamhet som pågår inom digitalisering av godstransporter. Denna ökade samordning diskuterades till viss del med representanter för regeringskansliet under 2024. Utifrån detta har vi kommit fram till att deltagande i DTLF är lämpligt att ingå i arbetet med uppdraget. Arbetet i DTLF (representant för Trafikverket och Sverige) har fokus på utveckling och ökad användning av digitaliseringen för att effektivisera logistiksystemet för godstransporter, där en del handlar om standardisering. Ökad kunskap och utveckling av standardisering har efterfrågats av näringslivet enligt kontakter med regeringskansliet. En del i uppdraget framöver kan vara att sprida kunskap i Sverige om det arbete som pågår inom DTLF.

Inriktning på verksamheten 2025

Under 2025 följer uppdraget de två initierade FOI projekten. Under 2025 ska arbetet som genomförts inom TRYFFEL summeras och förhoppningsvis resultera i förslag till indikatorer och/eller arbetssätt för att följa upp transporteffektivitet inom godstransporter på samhällsnivå. Resultaten behöver diskuteras och hanteras så att de kan användas och utvecklas framåt, detta blir en del i uppdragets arbete. I FOI Dataanalys kommer uppdraget att följa arbetet och se vilka möjligheter som finns med dataanalyser i denna typ av plattformar. Vi fortsätter också vårt deltagande i CLOSERS nätverk. Bevakning av utvecklingen i omvärlden och då framförallt i Europa fortgår även under 2025. Deltagande i DTLF genomförs inom ramen för uppdraget och vi undersöker möjligheterna till att sprida resultat och påbörjar kunskapsspridning.

Inom Trafikverket finns pågående arbete med att samla initiativ inom mobilitetsområdet (EMDS) under en ”förvaltnings-/samarbetsplattform” benämnd EDIC. Även för eFTI (digitaliserade fraktdokument), kommer ett projekt eFTI4All (Sverige och Trafikverket är en av projektledarna) med effektivare datahantering och förenklat utbyte mellan aktörer att genomföras. Regeringsuppdraget följer dessa arbeten och bidrar vid behov.

Ovanstående textfält är endast avsett att läsas digitalt och får ej tas bort. Det innehåller uppgifter från sidhuvudet och gör att dokumentets egenskaper blir tillgängliga enligt Lag (2018:1937) om tillgänglighet till digital offentlig service.